

5757

W. L. S. J. m. k. 207
W. L. S. J. m. k.

W. L. S. J. m. k.

891.99

W - 50

1908

ՏԻԳՐԱՆ ԱՃԵՄԵՐՆ

207

303

ՀԱՅԻՐ ՏԵՐԱԿՆԵՐ

1908

Արագածի Տղ. ՓԱՐՈՍ

ԹԷՆԻՐԱՆ

Հ91.99

Ա-50

2003

Ինչպես չէր հիշարժ, յ. առջինը
 Ինչպիսիք էր ինքնուրույն
 աշխարհի մեջ և լիարժեք
 աշխարհի մեջ ցար/իսկապես
 1928 թվականին. յ. առջինը
 Վարդան ՌՅՐ ՏԵՐԱԿՈՐ

I

Ծառագարդ, կանանչ պարտիզի մէջտեղ
 Կանգնած է շահի պալատը շրջեղ՝
 Խըրոխտ կռթնած սիւներուն հագար,
 Փիրուզով¹⁾ տողւած ձիւնաթոյր մարմար:
 Պայծառ ջինջ կապոյտ երկնից տակ չողանգիւծ:
 Ոսկի կամարներ, աննենդ շափիղան,
 Լայն լուսամուտներ բխր գոյներով վառ
 Կը ճառագայթին, կը փափրբին յար՝
 Խնչպէս արեւու փողփողուն ճաճանջ
 Ոսկեգոյն, կապոյտ, կարմիր ու կանանչ,
 Եւ աշտարակներ դռնող, սիգապանծ
 Կիշխեն բարձրերէն շուրջի պարտիզաց,
 Ուր չորս կողմ վարդեր, ծաղիկներ հագար
 Կաճին կոյսերէ սիրունիւ համար.
 Ուր սիւք, սօսափիւն, տղրիւր շատրլւան՝
 Կերգեն շողերը խաղաղ առտըւան.
 Ուր թարմ կիանքով լի սեահեր ծիծառ
 Կողջունէ պարնան լոյսերը պայծառ.
 Եւ անմեղ աղջկան աչքին պէս վըճիտ,
 Զինչ աւազաններ թզենեաց մէջ խիտ՝
 Յաւէտ կը տենչան վաղ արշալոյսին՝

1) փիրուզ կամ ֆիրուզ անուն գեղեցիկ կապոյտ թանգազին քարը
 առատութեամբ կը գտնուի Պարսկաստանի Խորասանի կողմերը:

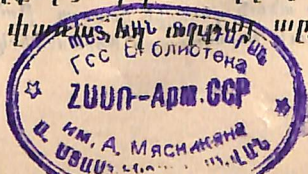
Չոյել մարմարէ ուսերը կոյսին.
 Եւ իրենց մէն մի կայլակը հիմայ
 Անյոյս տենչերով գեղուն կը խոկայ.
 Ու գոյորչիններ կը ցնդին դէնդէս՝
 Փշրւած սիրոյ անուրջներուն պէս:

II

Գիշեր է հիմայ, գիշեր մութ ու սին.
 Սև քօղ է փուած երկրի երեսին.
 Լըռած է սիւքը սարսափած մութէն.
 Տերևներն անշարժ սառած են արդէն:
 Զեփուք դադրած կը հանդչի լըռիկ՝
 Մացառներու տակ գերթ փախկոտ թռչնիկ:
 Խաւար է երկիր, խաւար է երկին,
 Տիրած է չորս կողմ մթութեան ոգին:
 Հեռաւոր լիւններ ինչպէս ուրուական՝
 Գիտ'ն են հունը կանգնած անսասան.
 Վաղուց մարեցան չկան փառ աստղեր,
 Չկայ և ժպտող յուսին ոսկեհեր:
 Կը ցոլան միայն գոյնըզգոյն բոլոր
 Լուսամուտները արքային հօր,
 Որոնց տակ ահա երրորդ գիշերն է,
 Որ կոյր տէրվիշ մը քաղցրաձայն կերպէ:

III

Կերգէ տէրվիշը, կերգէ անընդհատ.
 Իր երգը բոլոր մըն է անվրճատ:
 Անըկոճ խանդով կառարէ դէպ վեր
 Սրտի խորքերէն թրւած իր խօսքեր.
 «Ո՛վ դու փայլող արքայից,

Բոպէ մը շնորհ ըրէ լսիր ինձ.
 Ես մի տէրվիշ եմ աղքատ և անկեղծ,
 Խօսք մ ճշմարիտ ունիմ ըսել քեզ,
 Գիտեմ կ'կոչուիս դու մեծ թագաւոր.
 Ունիս անթիւ դանձ, պալատ փռուաւոր:
 Թագըդ աղամանդ, զահրդ ոսկեհուն,
 Մարգարէն տըլաւ ձեռքդ հատու սուր:
 Բազմազան ազգեր, աշխարհ մը հանուր
 Ոտքիդ տակ ինկած կերկրապաղէ յուս:
 Բայց լսիր, արքայ, լսիր և սոսկա,
 Որ երկրի վրայ քեզմէն ալ մեծ կայ:
 Կայ Արդարութիւն պայծառ, յուսածին,
 Որը ծնաւ Սէրը Յոյսով միասին.
 Եւ իր ջերմ լոյսը ապրեցաւ յաւէտ՝
 Ծփանքներուն մէջ դարերուն վէտվէտ.
 Վեհ է անունը, ուժը մեծ անոր
 Անյաղթ, զօրեղ քան ամեն թագաւոր,
 Մի մոռնա՛ր երբէք, որ ամեն անկիւն,
 Ուր հասնի տիրէ Սուրբ արդարութիւն,
 Ալ հոն չըկայ լաց չըկայ սուգ, չիւտն
 Խեղդող չէ երբէք մութը գիշերւան.
 Հոն մութը ցրելի և լոյս կը ցոլայ
 Առոյգ և առողջ դէմքերու վերայ,
 Օ՛ն լսէ, արքայ, անոր Սուրբ ձայնին,
 Որ հողիդ վրայ Սէր և Յոյս փայլին:

IV

Բազմած է արքան արդէն կուշտ ու կու՛ն՝
 Նրբահիւս թախդին վրայ ոսկեհուն.

50750-4.4.

36823-66 B

Եւ իր սիրական դայլանը¹⁾ ձեռքին՝
Քաղցրաբոյր մուխը ծաւալէ չորսդին։
Մետաքսի թելէ գորգեր գունագեղ
Կախուած են պատերն ի վար ամենտեղ,
Եւ հսկայ ջահեր ոսկի, անարատ
Թափեն վերէն վար բիւր լոյսեր առատ.
Ամեն կողմ ցրւած զմրուխտ, աղամանդ
Բոցավառ ցուրեր ցայտեն աստ և անդ.
Եւ շուրջը շահին փառքէն հպարտ, վէս,
Ոսկով զարդարուն արձաններու պէս՝
Կանգնած են անշարժ սարգար, վէզեր, խան՝
Պատրաստ կատարել ամեն հրաման
Իսկ նա—իշխանը աշխարհին համայն—
Երբ լսեց երգչի քաղցրանուագ ձայն,
«Արդարութիւնը կըսիրեմ, ըսաւ,
Թող գայ վայելէ իմ շքնորհն անբաւ»։

V

Ու կոյը տէրվիշը մահակը ձեռին՝
Երբ թնէն բռնած սրահը բերին,
Թափեց ուսերուն մազերը առատ
Եւ առաջ անցաւ քայլելով հպարտ.
Կոխեց գորգերուն մետաքսեայ, շքեղ՝
Բոբիկ ոտներով կոշտացած, աղեղ։
Ափովը շքեղ Գաւառը յողնած,
Ուղիղ կանգնեցաւ արքայի զիմաց՝
Գլուխը բարձր խանդավառ ու վէս
Եւ երգեց քաղցր իր երգը այսպէս.

1) Դայլան — կնիակ (նարկելէ)։

«Լըսէ, ով հրգօր արքայ Իրանի,
Բոպէ մը մոռցիր՝ թագ ու ծիրանի,
Մեղմէ տանջանքը խեղճի, աղքատի
Եւ քաղցը սոված մանկանց ծաղկատի.
Լըսէ դու երգչիս երկու խօսքը լոկ,
Ով դու թագաւոր, ուշադիր իրօք
Եւ դահգ կօրհնէ երկիր ու երկին.
Համայն Իրանի ազգ ազինք բերկրին,
Փառքըդ կըփրուի մինչև արևմուտ,
Տէրութեանդ մէջ տիրէ սէր և պութ,
Չորս կողմը սփռի բարիք բիր, հազար,
Թշնամիդ ոտքիդ հողին հաւասար»։

VI

Երգեց տէրվիշը այնքան մեղմ, անուշ՝
Ձերթ սոխակ՝ թառած վարդենոյն քնքուշ,
Իր ձայնը ունէր յոյգեր այնքան խոր,
Որ հաճոյք զգաց շահը մեծագոր.
Եւ կուշտ քաշելով դայլանը անդին՝
Հրաման տուաւ իր սև ստրուկին.
«Թող շամ¹⁾ քաղցրահամ տորւի այս երգչին,
Խալաթ²⁾ հազցուցէր փոխան իր քուրչին,
Եւ այսուհետև պալատիս մէջ նա
Ոսկի վանդակին սոխակը դառնայ»։

VII

Բայց խոր խոցւեցաւ կոյր երգչի հօգին,
Սև վիշտ նկարւեց ցաւատանջ գէմքին.

1) Շամ — ընթրիք.

2) Խալաթ — պատույզ զգեստ։

Գուցէ կարծեցին թէ ինք մուրալու
Տենչով համակւած ստրուկ մ'էր հլու:
Ո՛չ: Ինք ատող մ'էր մուրացկանութեան,
Որով վարակուած էր ամբողջ Իրան.
Իր ազնիւ սիրտը ճմլւէր անշափ,
Թէ ինչո՞ւ իյնար իր ազգը այնչափ.
Այդ ստրուկ, լըրուած ժողովուրդ միթէ
Ֆետ նահանջած էր դարերէ հէտէ.
Իսկ այժմ անոր սե բազըր ձեռքին
Ունեցողները գերի են կրքին:
Դէռ չեն թօթափեր անմիտ կեանքը հին.
Յոյց չեն տար ազգին փրկութեան ուղին,
Այլ հաճոյք կըզգան իրը ազգը մօլի,
Դաժան ախտերու մէջ կը թաւալի:

VIII

Ժանտ ու ցաւագին մտածումներով
Հոգին ալեկոծ, փուխ սիրտը խըռով
Տէրվիչը քայլ մ'ետ քաշեցաւ խստիւ,
Մերժեց ամեն յարգ, խնջոյք ու պատիւ.
Թօթեց գլուխը բարկացոտ ինչպէս
Ղիրաւոր առիւծ և կրկին երգեց.
«Ես այստեղ ընթրիք մուրալու չեկայ,
Եւ ոչ ալ չընտրի, գիտցիր դու, արքայ,
Այլ յիշեցնելու քու պարտքդ քեզի.
Այդ էր իմ գործս, զոր կատարեցի:
Իմ այս հին քուրչս լաւ է խալաթէն.
Կտոր մը սե հաց կերայ ես արգէն,
Ախորժակ չունիմ փրլաւի, մսի
Եւ ինչ որ կզգամ բոլորը չըսի:

Ես կոյր եմ աչքով, բայց հոգիս պայծառ
Տեսաւ միշտ ազգիս տանջանքը անծայր:
Արի ո՞վ տըրայ, ես թող առաջնորդ
Ըլլամ քեզ, մանկանք լոկ իբրեւ անցորդ,
Ե՛կ գնանք գիւղեր, քաղաքներ անհուն,
Որոնք զողալով լսեն քու անուն.
Հոն թանձր խաւար կը տիրէ անվերջ.
Հոն մարդը կապրի շան հետ ցեխի մէջ.
Հոն քաղցածներ բիւր, սովածներ հազար
Քարշ տան կեանքը լոկ տանջելու հաճար:
Գէթ առ ժամ դուրս եկ պալատէդ շրքեղ
Եւ ման եկ դժբախտ հողըդ գէթ մի հէղ.
Քեզ ցոյց տամ մարդկանց բազմութիւն անթիւ,
Որ կը տառապի միշտ գիշեր ու տիւ:
Քանի քանի մարդ սր՝ այս գիշեր հէնց
Պատառ մը չոր հաց չկերած քնեց.
Բիւր մանուկներ լի թաւախով, վերքով՝
Քոսոտ շուններու հետը քովէքով՝
Նեղ փողոցներու մութին մէջ պառկած՝
Դողան: Կը տիրէ մութ համատարած:

IX

Կերգէր տէրվիչը, կերգէր անընդհաւ՝
Ըմրոտս բազօրը իր սրտին ազատ.
Եւ քանի պատմէր ցաւը իր վերքին,
Անգուսպ յոյգերով կիցուէր հոգին.
Արագ կիջնային խօսքերը ահեղ՝
Ինչպէս ժայռն ի վար սըլացող հեղեղ.
Եւ իր քաղցրաւուր երգը հոգեթով
Տակաւ դառնանար դաժան զայրոյթով.
Իր վէճ թռիչքով չէր խորհիւր ալ ան

Դիմացը նստող տիրանին զազաւն,
Որու հասցէին մէն մի նախատինք
Գուցէ կեանքովը նոյն իսկ զուժէր ինք:

X

Բայց միթէ ազնիւ, նուիրուած հոգին
Բուպէ մը կրնայ խորհել իր կեանքին.
Անձնական վտանգ ինչ արժէք ունի,
Երբ կեանքը դժուար մ'է ընդհանուրի:
Կոյր երկշի միտքը սեւեռուած էր հոն,
Ուր կեանքը տանջանք մ'էր անվերջ անհուն.
Ան կըխորհէր իր հայրենիքին հէզ,
Որ ոչ մէկ հանգիստ չունի ալ երբէք
Կանցնէին գանկին տակէն անդադար՝
Մտածումները սեւ, անմխիթար:
Ո՛վ զու, Իրանի նախկին ազգ հզօր,
Խաղալիք դարձար խաներուն աշտօր.
Եւ զուք, իշխողներ, անդուլթ, անարդար՝
Տանիք դէպ անկում ամբոխը տըկար.
Քմահաճոյքին ձեր ըռպէական՝
Ձոհէք ողջ երկրի ներկան, ապագան:
Հէզ ազգը թափէ արիւն արտասուք,
Որ ծոյլ ու անհոգ պարարտանաք դուք.
Յաճախ ձեր մէկ հատ հաճոյքին համար՝
Թափէք արիւնը մարդկանց անհամար,
Կրակի մատնէք որբի, խեղճի հիւզ,
Ա՛լ չէք խնայէր ոչ քաղաք, ոչ գիւղ.
Հիմէն կըքանդէք երկիրներ ծագկած,
Որ սարսափ աղղէք ձեր շուրջի ազգաց,
Բայց դժուր դողացէք ձեր գահի վրայ.
Պիտի գայ մի օր, Աստուած է վկայ,

Որ ոտքի կանգնի աշխարհ արարած.
Չորս կողմ սըվուրւի լոյս համատարած:
Այժմեան ճիտը ծուռ, դժբաղդ գիւղացին
Անհոգ ապրի գերթ մանուկ նորածին.
Եւ արդարութեան վըճիռն անվովովս
Ի կատար ածէ գիտակից ամբոխ:

XI

Եւ հետզհետէ միտքը տէրվիշին
Կը պաշարէին խորհուրդներ մըթին,
Բայց շուտով դարթնեց հոգին անվըհատ,
Յըւեց երազը դառն ու յուսահատ,
Եւ կրկին ուղղեց իր բարձրը հասակ,
Ու կանգնած հըսարտ երգեց համարձակ.
«Լճուր, ինձ, ո՛վ շահ, լուր և հըրաման տուր,
Որ ալ վերջ գտնին տանջանքներն անլուր.
Ա՛լ բաւ իրանի դժբաղդ գիւղացին
Խաներ, աւապապներ¹⁾ մինչ ծուծ ծըծեցին:
Խիտ Քէրման խըրկէ չորս կողմը երկրի,
Որ ամեն մարդ իր քրտինքովն ապրի:
Ես կոյր եմ աչքով, բայց դուք կոյր հոգով.
Սեւ բռնութեան տակ տըքայ ցամաք, ծով:
Կոյր տըգիտութեան ճանկերուն գողգոջ՝
Մատնուած հեծէ երկիր մը ամբողջ.
Իսկ դուք հաւեմով, հաւիւր հարճերով՝
Ձեզխ, չուայտ կեանք մը կապրիք անխըռով:
Թող այդ անմիտ կեանք և լոյս, գիտութիւն
Սըվուէ պետութեան ամեն մի անկիւն,
Ուր այժմ ամեն մի մարդ է դժբախտ,

1) Սրդապ — Տէք, կալուածատէր:

Ամեն ինչ կեղծիք, մոլութիւն և ախտ:
Նոյնիսկ պիղծ, մոլի կըրերու վրայ՝
Հիմնուած է այս պալատը հըսկայ:»
Եւ անգուսպ խանդով կոյր տէրվիշն աջնպէս
Ուժով աջ ոտքը յատակին խըփեց,
Որ իր յաղթանդամ մարմնոյն բեռին տակ
Յնցեց, զըզըզեց պալատը համակ:

XII

Կատաղի ոստմամբ վեր թըռաւ իսկոյն
Չահը Իրանի գայրացած, տժգոյն,
Իր ժանտ ցասումէն դողաց ձեռն ու ոտ
Եւ գոռաց ինչպէս շանթարեր որոտ.
«Լըռիր դու, լիբը ֆոն¹⁾», դու յաւերժ լըռիր,
Եւ դու լըսիր, թոյլ, անպիտան վէզիր,
Վաղը արշալոյս դէռ չըլուսացած՝
Թող զըրկւի լեզէն այս ցած արարած.
Թող ալ չըխօսի երբէք յաւիտեան:
Եւ այդ պատիժը իր յանդգնութեան՝
Թող բաւ համարւի, շնորհի իր կեանք,
Որ մինչ մահ քարշ գայ, կըրէ միշտ տանջանք:
Օ՛ն, բռնեցէք զինք, թող շուտ կատարւի՝
Ինչ որ խօսեցայ բոլոր մի առ մի,
Տարէք, կտրեցէք իր ըմբոստ լեզուն.
Քաղաք ման ածէք թոկ կապած վըզին.
Մեխէք ականջէն պալատիս դըռան,
Որ ամեն անցնող թքնէ իր վըբան.
Հըպատակներս բոլոր թող տեսնեն.
Եւ թող սառսըռան իմ զօրութենէն»:

XIII

Դեռ նոր փարատեց գիշերը մըռայլ,

1) Քոն — կոյր:

Ծագեց արշալոյս, առաւօտ շառայլ.
Նորածին արեւ ոսկի շողերով՝
Սարեր, դազաթներ մեղմիկ շոյելով՝
Դեռ նոր բարձրանար արեւըքէն վառ,
Եւ իր շէկ լոյսը կը ցոլար պայծառ:
Դեռ նոր գով գեփիւռ լայն դաշտերն իվեր՝
Ծագկանց մէջ ուրախ խայտալէն թեկեր:
Ճախրէին երգող թռչունք հե ի հե՝
Բոյնը նոր թողած սէգ բարձանց վերև,
Երբ խիստ հըրաման շահին թունալի
Կատարւած էր ալ արդէն լիուլի.
Եւ արշալոյսի երգիչն իր երգէն
Ջրկած էր անգութ միւր-դազապն¹⁾ արդէն,
Ու վաղ առտըռան այդ երգի ժամուն՝
Կոյր երգչի ճարտար, բանահիւս լեզուն
— Մըսի մը կըտոր, թեկէ մը արկախ —
Քարրաւի²⁾ ձեռքին կօրօրուէր դանդադ:
Իսկ հէգ երգիչը դահիճք անհոգի
Չան պէս քարշ տալով շորս կողմը քաղքի՝
Բերին պալատի դըբան հաստ սիւնին՝
Աջ ականջէն կոշտ մեխով մեխեցին:

XIV

Առտըռան կանուխ՝ կէս տկլոր մի մարդ
Բոպիկ ոտներով՝ ձեռքին մի հաստ փայտ՝
Փողոցէ փողոց շրջէր անդադար,
Եւ հոժ բազմութեան պատուէր կը կարդար:
Ամենուն ծանօթ ծեր ճառչիւն³⁾ էր ան,

1) Միւր-դազապ — տէր պատահասի, դահիճ:

2) Փարրաւ — ոստիկան:

3) Ճառչի — տեսակ մը մունեակի է, որ կառավարութեան կարգադրութիւններն ու հըրամանները բարձրագոյն կը յայտարարէ հըրապարտիւս:

Որու գոռ ձայնով ամենք հիացան,
Երբ կանգնած հըպարտ փողոցին մէջտեղ՝
Խիստ հըրամանը արձակեց ահեղ:
Ման եկաւ կարգաւ մօտիկ ու հեռու,
Մէն մի անկիւնը բոլոր թաղերու,
Եւ ողջ քաղաքի ամբողջ նեղ ու լայն
Փողոցներն ի վար՝ կանչեց բարձրաձայն.
«Հէյ, Դուք քաղքեցիք, խեցէք բոլոր
Սաստիկ հըրաման մեր շահին հըզօր.
Եւ շտապեցէք խըմբեցէք ձախ, աջ՝
Կապոյտ պալատին մեծ դըրան առաջ,
Ուր պէտք է տեսնէք տէրվիշ մը յիմար՝
Պատժուած ըմբոստ վարմունքին համար.
Հոն անարդ սիւնին մեխուած է տնի՝
Ամբողջ Իրանի թուրին արժանի:

XV

Եւ երբ լըսուեցաւ շահի հըրաման՝
Խուժը խուժը քաղքեցիք վազեցին հասան՝
Հըզօր արքային գործով ցոյց տալու,
Որ կան միշտ իրենք հընազանդ հըլու:
Քաղցած, մերկ, անտուն թշուառներ բոլոր
Եկան, կազմեցին շրջանակ կըլոր.
Ձահի պատուէրն էր—երգչի երեսին՝
Հարուստ և աղքատ բոլոր թքնեցին.
Իսկ կոյր տէրվիշը միշտ վէս ու հըպարտ,
Ճակատը պայծառ և ղէմը հանդարտ,
Ուղղեց աչքերուն խոռոչները խոր
Դէպի հորիզոն, անհուն հեռաւոր,
Բայց ոչինչ տեսաւ, նա արդէն կոյր էր,
Եւ ոչինչ չըսաւ, հիմակ ալ համը էր:

XVI

Մեծի հըրաման անեղծ, անփոփոխ՝
Կատարել պատրաստ կայ միշտ կոյր ամբոխ.
Նա ոչ խելք ունի, ոչ դատողութիւն,
Առանց վարանման կը թափէ արիւն.
Հարցնուր թէ ինչո՞ւ նա չիյտէ պատճառ,
Տարերային ուժ, որ չիյտէ դադար:
Ո՞վ չափեց ճշտիւ անոր լայն հողին.
Նա այնքան խոր է և այնքան մըթին.
Չափ անդամ բաւ է լոկ խօսք մը, մէկ բառ՝
Առաջ մըղելու զանգւած մը յամառ,
Որ ըռպէ առաջ շինածը նորէն՝
Քարուքանդ ընէ նա խիզախօրէն,
Ոտքի տակ փրշէ, ջարդէ անխընայ,
Իր գայլոյթը, ո՞հ սոսկալի է նա:

XVII

Այն մութ խուժանը, որ առտըւան դեռ՝
Կոյր երգչի գլխին նախատինք թափէր,
Եւ անարդ սիւնին մեխուած թըշուառին
Երեսը թքնէր նոյն ինքն գէրին,
Այժմ չլմըթնած օրը տակաւին՝
Չըմարած վերջին շողը արեւին՝
Միևնոյն կոյրը դարձաւ առարկայ՝
Սուրբ պաշտամունքին ամբոխին հըսկայ.
Թէ ինչո՞ւ, ինչպէ՞ս չիմացաւ ոչ ոք.
Տարածուեց դանդաղ խուլ շրշուկ մը լոկ,
Եւ թէ «կոյր երգիչը, ազգի սիրելին՝
Ձահի պատուէրով լեզւէն զրկեցին,
Որ տանջւի յաւէտ անխօս ու լռիկ.

Այլ չերգէ ազգի դարտերն ու կարիք»
 Եւ զերթ քամի, որ նախ փըչէ խաղաղ՝
 Ծովերու վըրայ լուռ, միապաղաղ,
 Բայց յետոյ յանկարծ ոռնայ զայրացած,
 Եւ յուզուի խորէն ծով լայնատարած.
 Ալիքներ հըսկայ սարերու նըման՝
 Իրարու վըրայ դիգուին, լեռնանան.
 Անպէս շըշուկը լայնացաւ շուտով՝
 Մարդկային սրտին խորը յուզելով.
 Անպէս ամբոխը յանկարծ զայրացաւ,
 Եւ առաջ քալեց վըրիժածարաւ.
 Ալէկոծ ծով մ'էր այժմ իր հոգին,
 Թունաւոր փրփուր ժայթքէր մոլեգին.
 Մըռնիչեց ինչպէս վիշապ կատաղի,
 Խոյացաւ դէպի պալատը շահի.
 «Մահ բըռնաւորին, տանջանք տանջողին.
 Փուլ դայ, կործանուի հաւասար հողին»:

XVIII

Գիշերուան խորին լըռութեան մէջէն՝
 Վըրէժի խելառ ձայներ կը հնչեն,
 Սառսուռը կարծես նոր թևեր առած՝
 Սաւառնի մութին մէջ համատարած՝
 Զի կանգնեց ոտքի ստրուկը հըլու՝
 Իր տանջանքներուն ալ վերջ մը տալու.
 Երեք սողացող ռայաթը¹⁾ այսօր
 Կատաղած վազրի թափ առաւ. հըղօր,

1) Ռայաթ --- կը նշանակէ հըղատակ: Այդ անունով յայտնի են Պարսկաստանի հողազուրկ գիւղացիները, որոնք իրենց աշխատանքի դուռ արդիւնքի մեծագոյն մասը, երբեմն նոյն իսկ ³/₄ կուտան հողատիրոջ:

Առաջ սըլացաւ ճիրաններով սուր՝
 Տիրանի պխուն սփռել աւեր, հուր.
 Եւ շահընշահը սառսըռաց հիմակ՝
 Ամբողջ իր փառքով պալատով հաճակ,
 Երբ տեսաւ բոցի շէրտեր ահագին,
 Որ կըծեն քարէ պատերն իր շէնքին.
 Ճարճատմամբ կիյնան հըսկայ դերաններ՝
 Չէկ կայծի փուռներ ցանելով յետեր.
 Սեւ մուխը սողայ ինչպէս բիւր օձեր՝
 Խաղաղ երկնքի ջինջ կապոյտն իվեր,
 Եւ դեռ երեքի մունջ գերին հիմայ՝
 Յաւերը մոռցած ժպտադէմ խայտայ,
 Ալ շըյիշեր իր տանջանքները հին
 Պար բռնած կոստնու շուրջը պալատին:

XIX

Նոր ազատութեան մեծ տօնը արդար
 Լոյսով շողշողուն կը տեւէր երկար.
 Լուծուած վըրէժը արդար ցատումի
 Խըլէր դեռ երկար ճիշեր վայրենի,
 Երբ սէգ պալատը ալ կամաց կամաց՝
 Կնդիչ բոցերու անդարձ կուլ գնաց.
 Եւ վերջին անգամ պայթումով ահեղ՝
 Փըլաւ. ալ չըկար այդ շէնքը չըքիղ.
 Ալ դո՛ղ չիկավառ խարոյկ մ'էր անի,
 Որ պարի վըայ սփռէր ծիրանի:

XX

Ճէկ կարմիր կայծեր թըռան դեպ երկին՝
 երթալ միանալ աստղերու խմբին.
 Անոնք—սուրբ հոգիք կոյսերուն անմեղ,
 Ինկած սուր ճանկը դադանին ահեղ—
 Ա՛լ այժմ վերէն, երկնից բարձունքէն՝
 Զոդուն աչքերով, հըրճանքով դիտեն
 Ամեն տիրոյի անկումը դահէն,
 Ամեն բռնութեան քանդումը հիմէն:

Վ Ե Ր Զ

Տիգրան Աճեմեան

16 Յունվար 1908 թ.

Ռաշտ

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՄԽԱԼՆԵՐ

Երես	սող	սպուած է	կարգաթիվ
1 —	8 —	կը ճառագայթին	կը ճառագայթեն
3 —	3 —	մ	մը
3 —	4 —	կ	կը
3 —	13 —	որը	որ
4 —	22 —	բորիկ	բողիկ
7 —	4 —	մանգանք	ման գանք
7 —	17 —	վերքով	վէրքով
8 —	3 —	դուժէր	տուժէր
8 —	5 —	խորհել	խորհիլ
8 —	6 —	ինչ	ինչ
8 —	8 —	երկշի	երգշի
8 —	14 —	ո՛վ	ո՛վ
9 —	14 —	գտնին	գտնեն
10 —	14 —	դէռ	դեռ
11 —	16 —	արկախ	առկախ
13 —	25 —	եւ թէ	թէ
15 —	11 —	երեքի	երէկի

Im

104

V.

U8

5757

2013

